

OBSAH

A ORIENTAČNÍ OSNOVA

ÚVOD K PRVNÍMU VYDÁNÍ 5

SLOVO K DRUHÉMU VYDÁNÍ 11

I. PO DAVIDOVI ŠALAMOUN 13

Syn válečnického zakladatele rodu

(Šporkovské mysteriosum septenarium – tajemné sedmero 15 / Šporkovy domy zbožnosti – zakladatelské dílo 16–20 / Život generála Jana Šporka 20–30 / Prvá desetiletí veřejného života Františka Antonína Šporka 28–39 / Řád sv. Huberta 38–39 / Šporkovy pražské paláce 39 / Divadelní a operní scéna 39–46 / Šporkovo jmění 46–48 / Organizace správy panství 48–49 / Životopisy F. A. Šporka od „Roxase“ (1715) a „Stillenaua“ (1720) 49–51 / Hofmistr T. A. Seemann a další služebnictvo 51–52 / Rub Šporkovy dobročinnosti a mecenášství 52–61 / Šporkovy společenské aspirace, styky a korespondence (Evžen Savojský, František Štěpán Lotrinský, Karel Josef Grossa, Jan František Brunian, Friedrich August von Hackmann, Ludwig von Bresler, Gottfried Benjamin Hancke, Marie Alžběta Klimková, Christian Anton Knorr, Johann Christian Günther) 61–67 / Grafické a malířské podobizny hraběte 67–77 / Petr Brandl 74–76 / Michael Heinrich Rentz 77–83 / Matyáš Bernard Braun 83–85 / Šporkův umělecký poradce baron Daniel Erasmus Huldenberg 85–86)

II. VELKÝ HERKOMMANUS 87

Hlava saně se soudcovskou parukou

(Šporkem vykupované tituly 89–91 / Šporkovy procesy – počátek 91–94 / Kuratela nad bratrem Ferdinandem Leopoldem 94–100 / Advokát Václav Neumann z Puchholzu 96–101 / Věznění v Daliborce a jeho ozvěny 102–106 / Další Šporkovy soudní spory 106–108 / Počátky konfliktů s církevními institucemi (sňatek dcery Anny Kateřiny) 108–110)

III. OSTŘENÍ ZBRANÍ DUCHA 111

Zápasy s druhou hlavou saně

(Sympatie ke křesťanským jinověrcům (Christian Voigt, Erdmann Heinrich Heckel, Nikolas Ludwig von Zinsendorf, August Hermann Francke) **114–115** / Šporkova tři P (Poiret, Pictet, Placet) **117–119** / Tiskárna v Lysé a její tisky **119–127** / Duchovní proudy 16. a 17. století a cesta k jansenismu **127–132** / Kvietismus, pietismus, jansenismus a Špork **132–133** / Kardinál Arnošt Harrach, kapucín Valerian Magni a jeho protijezuitský postoj **134–135** / Pražští hybernové a Jan Duns Scot **135–137** / Šporkovy vlastní cesty ke křesťanství a nejvýznamnější tisky po uzavření lyské tiskárny **137–139, 141–145** / Špork čtenář, shromažďování knihovny **139–141** / Nejvýznamnější tisky posledních patnácti let **145–150** / Kolportování Šporkových knih **150–152** / Tematická šíře Šporkovy vydavatelské aktivity **152–153** / Spis *Herkomannus clericorum* **153–159**)

IV. PUTOVÁNÍ NA PTAČÍ HŮRKU 161

Duchovní hůjemitví u Lysé a Bonrepos

(Lyský zámek a klášter augustiniánů bosáků **163–164** / Belvédér s kaplí sv. Jana Křtitele na vrchu Vysoká u Malešova **164–166** / Eremitáž jako místo meditace **166–167** / Poustevnícké hnutí v Čechách, Šporkovy eremitáže u Lysé **167–173** / Ztracené Braunovo sousoší Pravdy odhalované Časem u Lysé **173–176** / Pravda a Čas v evropské ikonografii **176–180** / Allegorie Pravdy a Spravedlnosti u Šporka **180–183** / Ptačí hůrka – Bonrepos u Lysé, jeho architektura a sochařská výbava **183–184, 198–203** / Symbióza náboženské a dvorské složky v evropských eremitážích **184–189** / Cyklus nástěnných maleb v jídelně Bonreposu a jejich grafická předloha **189–190** / Traktát *Litis abusus* a jeho ilustrace **190–197** / Tzv. Bonreposká knížka a její výzdoba **203–205** / Návrh Braunova pomníku císaři Karlu VI. na Karlově mostě **206–209** / Šporkova touha po řádu zlatého rouna, dekorování císaře Karla VI. svatohubertským řádem (1723) **210–211** / Ražba svatohubertského pamětního žetonu (1723–1724) **211–214** / Řádový odznak sv. Huberta **214–218** / Braunův pomník Karla VI. u Hlavence **216–219** / Sochařská výzdoba zámecké zahrady v Lysé **219–220**)

V. POZEMSKÝ RÁJ 221

Lázně a špitál v Kuksu

(18. století a lázeňství, Karlovy Vary – Šporkův vzor **227–228** / Lékařské posouzení pramene v Kuksu. Knížka Karla Valentína Kirchmayera, popis kukských lázní na konci 17. století a v prvním desetiletí 18. století. **227–233** / Vztahy F. A. Šporka k Slezsku (Teplíce, Křesobor) **233–238** / Založení kukského špitálu a změny fundace **238–239** / Giovanni Battista Alliprandi a kostel Nejsvětější Trojice v Kuksu **239–244** / Stavba kukského špitálu **244–245** / Utváření lázeňské partie kolem r. 1710 **245–251** / Sochařská výzdoba lázeňské partie (B. J. Zwengs, J. B. Kohl-Severa ad.) **251–254** / Braunova plastická výzdoba závodíště, soubory trpaslíků v Čechách, inspirace v evropské grafice i plastice 17. a 18. století **254–262** / Braunovy sochy Blahoslavenství na terase před kostelem Nejsvětější Trojice **262–265** / Socha Náboženství **264–267** / Anděl Blažená a Žalostná smrti **266–268** / Allegorie Ctností a Neřestí a jejich předlohy **268–302** / Braunův Ukřižovaný v kukské hrobce **302–303** / Dvojice obelisků na závodíště se sochami Pravdy a Spravedlnosti **303–304** / Herkomannus, jeho grafická a plastická podoba **304–310** / Dvojice Pasquino a Marforio **310–314** / Zmizelá Mojžíšova studna u stanovičského mostu **314–315** / Tanec smrti na stěnách dolní chodby špitálu, cyklus Holbeinův, Hollarův a Rentzův **315–318** / Filozofický dům, okolní výzdoba a nápisy uvnitř **318–320** / Nápisy v lázeňském areálu **320** / Stavební do-

končení lázeňského i špitálního okrsku (1722) **320–321** / Hanckeho básnický popis Kuksu (1722) a dvě Rentzovy veduty (1723, 1724) **321–322** / Celková charakteristika špitální i zámecké strany kukského areálu **322–324**)

VI. ŽIVOT V SAMOTĚ 325

Cesty do Nového lesa a Hubertova údolí

(Koupě Nového lesa na návrší za Stanovicemi **327** / První kukská eremitáž sv. Františka Serafinského **327** / Založení eremitáží sv. Antonína a sv. Pavla Thébského v Novém lese. Barokní idea poustevnictví a ikonografie ve významných evropských grafických cyklech **327–328** / Podoba eremitáží sv. Antonína a sv. Pavla v Novém lese u Kuksu **329–333** / Eremitáže sv. Brunona a sv. Jiljí u Kuksu **333–335** / Tzv. Ráj poblíž eremitáže sv. Jiljí a jeho náplň **335** / Braunovo sousolí Boha Otce a Krista-Salvátora u mostu ve Stanovicích **335** / Inspirační zdroje sochařské náplně Nového lesa a čas jejího vzniku **335–343** / Šporkova návštěva Adršpašských skal v r. 1723 a jejich grafické zachycení **343–344** / Reliéf se sv. Hubertem v Novém lese, plastika Jana Křtitele a Maří Magdalény **344–347** / Onufrius **347–350** / Juan Garino **350–357** / Sv. Jeroným **357–358** / Klanění pastýřů a králů narozenému Kristu **358–360** / Zmizelé Pokušení Krista, řezba Ukřížovaného s oběma lotry **360–363** / Studna Jákobova **363–364** / Kaple Povýšení sv. Kříže **364–366** / Skalisko s Brandlovým Útěkem do Egypta. Studánky v Novém lese. **366–367** / Druhá etapa Braunových prací na „betlémském“ reliéfu po nucené pauze – r. 1731 **368–370** / Buk se sv. Eustachem **370–371** / Hagar na poušti a další fragmenty z okruhu Braunovy dílny **370–372** / Mariánské-Hubertovo údolí (Bokouš) **372–373** / Ficli-Puclí – herkommanovský ďábelský notář **373–376** / Další sochy v Hubertově lese (Naše milá Paní, Akteon, Dianina lázeň, Hanuš Maltz-Ležák) **376–379** / Řezby do buků v Hubertově lese **380–383**)

VII. NA KALVÁRSKÉ HOŘE STRAŠÍ 385

Útoky na žirčské sousedstvo

(Filipojakubská noc 1727 – vyostření sporu se žirčskými jezuity a další události **387–390** / Kampaň proti černému sousedstvu, paskvily, paskvilové urny v kukském areálu a Novém lese **390–392** / Hexenlieder – čarodějnické písně jako parodie na kramářskou píseň, jejich tisk a výzdoba **393–399** / Nástin obsahu čarodějnických písní a ukázky **400–410**)

VIII. KACÍŘ Z FILOZOFICKÉHO DOMU 413

Obžaloba z hereze a zábor knihoven

(Přepadení Kuksu 26. července 1729 – tzv. kukská inkvizice a její pokračování v podzimních měsících, přehled událostí **415–419** / Výstup na Sněžku 18. srpna 1729 **419–420** / Podání žaloby 7. února 1730, její obsah a návrh trestu **420–422** / Šporkova manifestační cesta na manévry saských vojsk u Mühlbergu **422–423** / Nastražené zhroutení stanovického mostu a děkovaň modlitba za záchranu života **423–424** / Šporkův vztah k svatojánskému kultu, rytina s modlitbou ke světcům a její rozdávání na diecézních oslavách Janovy kanonizace na jaře 1730 v Hradci Králové **425–428** / Soudní proces se Šporkem a jeho dohra **428–431** / Osudy Šporkovy zabavené knihovny **431–432** / Šporkova rezignace, smír s jezuity **433–436**)

IX. MILES CHRISTIANUS 437

Poslední zbroj a zbraně

(Formování ideje a výtvarného podání „křesťanského vojína“. První ztělesnění na medaili z r. 1730. Objednávka „malého“ křesťanského vojína u Brauna. Model v pozadí Brandlova portrétu hraběte. Rentzův „miles“ na buku v Hubertově údolí. **439–446** / „Malá“ a „velká“ statue Braunova „miles christiana“ **444–447, 452–453** / Wernerové-Zucchiho a Rentzovo podání „miles christiana“ ve 2. a 3. dílu Hanckeho *Básně* **447–450** / Braunův pomník F. A. Šporka ve Valči a nejasné ženské zjevení s přilbou jako připodobnění ke „křesťanskému vojínu“ **450–452** / Šporkovy reformátorské snahy o očistu křesťanství a zájem hraběte o tajné nekatolické směry mezi lidem v Čechách. Četba dějin kostnického koncilu. Citace Husa a Žižky. **453–455** / Šporkův Řád Orla s křížem a Řád připomínky smrti **456–458, 464–465** / Připomínky smrti ve Šporkově prostředí **459** / Lebka, kříž a dvouhlavý orel, kombinované na různých rádech v Evropě **460–464** / Šporkovo svobodné zednářství? **465–470**)

X. BUK NESE KRÁSNÉ OVOCE 471

Poslání a odkaz

(Šporkovská legenda **473–475** / Šporkův základní náboženský postoj **476–479** / Špork a Čechy **479–481** / Mecenáš a přítel umělců? **481–483** / Šporkovo dědictví v české kultuře **483–487**)

POZNÁMKY 489

SEZNAM VYOBRAZENÍ V TEXTU 539

SEZNAM BAREVNÝCH VYOBRAZENÍ 552

PRAMENY A BIBLIOGRAFIE 553

REJSTŘÍK JMENNÝ A MÍSTNÍ 581

OBSAH A ORIENTAČNÍ OSNOVA 603